

Catharina J. Garrelds

Liefde kent
vele vormen

Deel 2 van de *Lida* trilogie

Catharina J. Garrelds

Liefde kent vele vormen

Deel 2 van de *Lida* trilogie

Uitgeverij De Rode Tulp

Dit is een roman. De personages en situaties in deze roman zijn verzonnen en enige gelijkenis met bestaande personen of situaties berust dan ook geheel op toeval.

ISBN 978-94-6260-041-6
NUR 344

© 2016 Uitgeverij De Rode Tulp, Amsterdam
Imprint van Uitgeverij De Graveinse Abeel
www.uitgeverijderodetulp.nl
mail@uitgeverijderodetulp.nl
Omslagontwerp/bewerking: Uitgeverij De Rode Tulp
Omslagfoto: © Depositphotos/Uitgeverij De Graveinse Abeel
Auteur: Catharina J. Garrelds

Dit boek is ook te verkrijgen als groteletterboek.

Het papier van dit boek heeft het FSC-keurmerk: de grondstof is afkomstig van verantwoord beheerde bossen om wereldwijd de bossen te behouden.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, hetzij elektronisch, hetzij mechanisch, door middel van druk, fotokopie, film, geluidsband of op welke andere wijze dan ook en/of opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt op enige ander manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

De dialectwoorden in dit verhaal
worden verklaard in de woordenlijst
die achterin dit boek staat.

Hoofdstuk 1.

Lida Geertsema stond achter de toonbank van
Kruidenier Laakwal & Zoons.

Er was een klant aanwezig, een vrouw, die aan Lida
vroeg: “Heeft u ook bruine kandij?”

“Jazeker. Wilt u gewone of gruis?”

“Hoeveel is de gewone?”

“Die is 22 cent per ons en de gruis is 19 cent.”

“Doe dan maar een ons gruis.”

Lida pakte een zakje, schepte er de kandij in, woog
het af en vouwde het zakje dicht. “Wenst u nog iets
anders?”

“Een liter boterolie en een pond margarine.”

“Natuurlijk.” Lida schonk de olie in een fles en
sloot deze met de beugel. Ze woog de margarine
af en verpakte het in vetvrij papier. Ze zette de
levensmiddelen op de toonbank neer. “Anders nog?”

“Nee, dank u.”

“Dat is dan één gulden en vierendertig cent.”

De vrouw gaf haar een rijksdaalder. Lida gaf haar het wisselgeld en keek toe hoe de vrouw dat en haar gekochte producten opborg.

De vrouw zei: “Tot ziens.”

Lida zei: “Tot ziens en wel bedankt!”

De vrouw verliet de winkel en Lida keek haar even na. De vrouw klemde haar kraag om haar nek. Het weer was guur, maar wat kon je anders verwachten als het november was?

Dan draaide ze zich om en liep langs de toonbank naar de trap. Ze ging de trap op en deed de eerste deur rechts open. Dat was het paalkamertje, de opkamer achter de winkel. Het was Lida die het zo genoemd had, want Jan, de eigenaar, had het nooit een naam gegeven. Maar voor Lida was het het paalkamertje. Toen Jan had gehoord hoe ze het noemde, had hij gevraagd: “Welke kamer?”

“De kamer met verschillende functies.” De kamer was een kruising tussen een eetkamer, een werkkamer en een voorraadkamer. Als er geen klanten waren, zaten ze meestal hier. Jan werkte hier de boekhouding bij. En er stonden voorraden.

“En welke is dat dan?” had Jan gevraagd.

“De eerste voorbij de trap.”

“Oh, die kamer. Hoe noem je die?”

“Het paalkamertje.”

“Dat is zeker weer zo’n Groningse uitdrukking?”

Ze had geknikt en hij had bedachtzaam geknikt.

Net toen ze dacht dat hij niets meer zou zeggen, vroeg hij: “Hebben ze veel paalkamertjes in Groningen?”

“Net zoveel als ze winkels hebben.”

Hij fronste zijn wenkbrauwen.

Ze had verduidelijkt: “Een paalkamertje is een opkamer achter een winkel.”

Hij begreep het. Hij grinnikte even en zei dan: “Je verbaast me iedere keer weer.”

“Maar u weet toch dat ik uit Groningen weg kom?”

Hij knikte, en zei: “Maar die woorden en uitdrukkingen van jullie...”

“Wat is daar dan mee?”

“Ik vind ze soms nogal raar. Waarom noem je een paalkamertje zo? Staat er een paal in?”

“We noemen het een *paailkoamertje*,” zei ze, het woord op zijn Gronings uitsprekend.

“Dat kan ik niet uitspreken, hoor!”

Ze had gelachen en gezegd: “Ik vind Hollands soms ook onbegrijpelijk.”

Ze hadden vaak van dergelijke gesprekken gehad, waarin ze Hollands en Gronings vergeleken met elkaar. Zij vond hem soms ook rare woorden en uitdrukkingen gebruiken. Maar ze respecteerden

elkaar, en daar ging het om.

Lida ging naar binnen in het paalkamertje en liep naar de wieg toe. Daar lag haar zoon, Menne. Hij sliep nog. Hij was een heel rustig kind. Afgezien van die ene keer nadat hij geboren was, toen hij een enorme kries had gegeven, waarschijnlijk om aan te kondigen dat hij er was, had hij nooit meer zo'n herrie gemaakt. Hij huilde weleens, maar dat was op een beschaafd geluidsniveau. Maar vaak huilde hij niet. Hij was gewoon een ontzettend makkelijk kind. En daar was Lida blij om, want ze wist niet wat ze gedaan zou moeten hebben als hij steeds maar had gehuild en heel erg lastig zou zijn geweest. Dan was dat een probleem geweest, want hoe kon ze klanten helpen als hij steeds huilde? Jan had haar dan wel zo ruimhartig toestemming gegeven om hier te blijven met haar zoon, maar als hij vreselijk lastig zou zijn geweest, zou ze niet geweten hebben wat hij gedaan zou hebben. Tenslotte was het niet zijn zoon, dus waarom zou hij zich over haar en haar zoon bekommeren? Mensen deden makkelijk beloftes, maar ze nakomen was een heel ander verhaal.

In ieder geval was ze erg blij dat Menne zo makkelijk was.

Ze ging zitten en schonk koffie in. De koffie had ze eerder op die dag gezet en hij werd warm gehouden

op een elektrisch warmhoudplaatje. Hier, in de stad, had vrijwel iedereen elektriciteit. Dat was heel anders in Groningen. Haar ouders hadden een hoeve, de Geertsemaheerd, en daar was geen elektriciteit en ook geen stromend water, zoals hier wel was. Op de hoeve hadden ze een put waaruit water met emmers omhoog werd gehaald. Ze hadden er olielampen, kaarsen en petroleumampen. Het enige wat een motor had, was de veewagen van haar pa, Beno. Als haar moeder de koffie warm wilde houden, dan moest ze dat doen op een warmhoudplaatje waar een waxinelichtje onder brandde. Dat werkte natuurlijk ook prima, maar elektriciteit kende veel voordelen. Je zette het heel makkelijk aan, je had geen kaarsen of olie nodig en het raakte nooit op, zoals kaarsen en olie wel deden. En je hoefde niet bang te zijn voor brandgevaar.

Lida dacht niet graag aan de Geertsemaheerd. Er zaten nare herinneringen aan, en niet alleen omdat haar broertje Menne was verongelukt toen hij nog maar twaalf jaren oud was. Haar zoon Menne was vernoemd naar haar broertje. Dat haar broertje Menne was omgekomen, was een tragedie. Haar pa was ervan uitgegaan dat Menne later de hoeve over zou nemen, en dat wilde Menne ook. Van jongs af aan was Menne dan ook met zijn pa meegegaan. Hij was overal bij, deed overal aan mee en leerde zo al doende. Maar

op een kwade dag viel of sprong hij van een schuur en belandde op een mestvork. Hoewel hij naar het ziekenhuis werd gebracht, overleefde hij het niet. En dat was nog maar het eerste drama dat Lida had meegemaakt. Ze had een boerenzoon ontmoet, Harko, en ze waren van elkaar gaan houden. Hun liefde was bezegeld met de zwangerschap van Lida, maar haar ouders kwamen daarachter voor ze hadden kunnen huwen. Lida werd weggestuurd om de zwangerschap in een opvanghuis te voldragen. Haar kind zou geadopteerd worden door een ouderpaar en zij zou zonder kind terug moeten gaan naar Groningen. Ze was echter van plan terug te gaan naar Groningen, naar Harko, om dan met hem te huwen. Maar toen hoorde ze dat Harko was overleden. En haar ouders hadden haar verboden om met haar kind terug te keren naar haar ouderlijke hoeve. Ze mocht alleen terugkomen als ze alleen was, dus als ze haar kind zou achterlaten. En dat had ze niet gekund. Haar kind, haar poppie, was het enige wat ze nog van Harko had, en dat wilde ze niet verliezen. Daarom ontsnapte ze uit het opvanghuis. Uiteindelijk belandde ze hier, bij Kruidenier Laakwal & Zoons. De zoons waren Jan en zijn broer geweest, maar de enige familie die Jan nu nog had, was zijn zuster Johanna. Jan had haar laten blijven. Hij was twee keer

getrouwd, maar zijn eerste vrouw had hem bedrogen en zijn tweede vrouw was gestorven toen ze bevallen was van hun doodgeboren zoontje. Daarom had ze mogen blijven; omdat hij een verdrietig leven had geleid en nooit had kunnen genieten van kinderen in zijn huis, maar nu dan toch weer een kind in huis had.

Hij ging heel lief met Menne om. Als je niet beter wist, zou je denken dat het zijn eigen zoon was. Hij wiegde hem en liet hem op zijn vinger zuigen, die hij eerst goed schoongemaakt had, en hij kon urenlang met hem spelen, of eigenlijk tot Menne in slaap viel, en hij verschoonde zelfs de luier als dat nodig was. Lida had gehoopt dat Menne het evenbeeld van Harko zou zijn, maar in plaats daarvan leek hij meer op Elsje. Elsje was de jongere zuster van Lida. Elsje had een fijn gezichtje met een spitse kin en dat had Menne ook. Jan had nooit naar Menne's vader gevraagd. Het enige wat hij had gezegd, was dat Menne de ogen van Lida had.

Ondanks dat Menne op Elsje leek en niet op Harko, vond Lida het iedere keer weer een zaligheid om naar hem te kijken. Daar waar Jan zich graag met Menne bezighield, vond zij het al genoeg om naar hem te kijken. Zijn fijne wimpertjes op zijn gladde wangetjes, zijn knuistjes die hij tegen zijn gelaat aan kon

drukken tijdens zijn slaap, zijn warrige haartjes die nooit goed leken te zitten... ze kon er geen genoeg van krijgen.

Ze was Jan erg dankbaar dat hij hen een onderkomen verschaft had. Natuurlijk moest Lida ervoor werken, maar dat vond ze heel normaal. Niemand kreeg iets voor niets. En ze vond het leuk werk. Ze hielp in de winkel en ze was Jans huishoudster; ze zorgde ervoor dat het huis schoon en netjes was en ze zorgde voor het natje en droogje. Zolang ze bij Menne kon zijn, vond ze alles best. Ze had veel minder leuk werk willen doen zolang ze maar bij haar zoon had kunnen zijn.

De winkelbel klingelde.

Lida stond op, keek nog even naar Menne, die nog steeds sliep, en verliet de kamer. Ze liep de trap af en verwachtte een klant te zien, maar het was Jan. Hij was naar een leverancier geweest.

“Ik had u nog niet terug verwacht,” zei Lida. “Ging alles goed?”

Jan zei: “Ja, ik heb alles. Groene zeep, stijfsel, wasmiddel en bleekwater.” Hij had de bakfiets waarmee hij de spullen vervoerd had, voor de winkel gezet.

Terwijl Lida de deur openhield, en even rilde in de koude novemberwind, bracht hij de dozen naar

binnen en zette ze op de grond neer.

Ze hoorde Menne. Hij was blijkbaar wakker. Hij huilde niet, maar maakte wel geluidjes.

“Heeft hij geslapen?” vroeg Jan.

Lida knikte. “Ik ging net nog even bij hem kijken toen er geen klant was, maar toen sliep hij nog.”

“Ik ga wel even,” zei Jan en liep de trap op naar het paalkamertje.

Lida keek hem even na en boog zich dan over de dozen heen. Terwijl ze de dozen openmaakte en de artikelen op de juiste plek neerzette, bedacht ze zich dat ze geen betere baas had kunnen treffen dan Jan. Welke andere baas zou zo aardig zijn als hij? En dat hij meteen naar Menne ging toen die geluid maakte... Welke andere baas zo zoiets gedaan hebben?

Ze maakte de laatste doos open, maar zag dat hier geen goederen in zaten, maar versiering. Ze haalde een mijter tevoorschijn, een grote juten zak en gezichten van Zwarte Pieten en Sinterklaas. Ze keek naar de etalage. Die zouden daar moeten komen. Sinds zij hier was komen werken, had zij de etalages steeds aantrekkelijk ingericht. Toen ze hier kwam, stonden er een paar dozen in de etalage en was deze gebruikt als opslag. Maar sinds zij er was, had de kruidenier veel leukere etalages waar de mensen

voor stil bleven staan. Het was vaak gebeurd dat de klanten een opmerking hadden gemaakt over de etalage en dan had Jan geglommen van trots dat zijn etalages zo goed bevielen. En als Lida er niet bij was geweest om het te horen, had hij ze haar trouw verteld. Het stimuleerde de verkoop ook, zo'n mooie etalage. En nu de Sinterklaastijd voor de deur stond en de goede Sint binnenkort Nederland weer zou aandoen, zou een mooie Sinterklaasetalage de mensen aansporen om naar binnen te gaan en lekkernijen te kopen, zoals marsepein, chocolade en suikerbeestjes.

Lida haalde de etalage leeg en borg de spullen die eruit kwamen op. Daarna begon ze met de Sinterklaasspullen de etalage vorm te geven. Ze plaatste artikelen die als Sinterklaascadeautje gebruikt konden worden er ook bij. Het zag er mooi uit vond ze zelf toen ze klaar was. Ze ging naar buiten om te kijken hoe het er van de buitenkant uitzag. Het zag er goed uit, maar ze zag wel dat er een artikel was dat schuilging achter een ander en dat dus iets opzij moest worden gezet.

Ze ging weer naar binnen en verplaatste het artikel. Nu stond alles goed. Nu was het een mooie etalage. En blijkbaar vonden de mensen dat ook, want er bleven al twee vrouwen stil staan voor de

etalage. Lida glimlachte naar ze terwijl ze naar ze keek. Misschien waren dat wel de eersten die een Sinterklaascadeautje zouden kopen!

Er was iets in het gezicht van de vrouwen dat Lida een tweede keer deed kijken en opeens herkende ze de vrouwen: het waren twee dienstbodes van villa Lankenhorst. Aan villa Lankenhorst had ze nare herinneringen. Het verblijf op zich was er niet slecht geweest; ze kreeg te eten, ze volgde lessen die best interessant waren en ze had leuke wichtjes ontmoet, maar villa Lankenhorst was een opvanghuis voor ongehuwde, zwangere wichtjes. Haar ouders hadden haar erheen gestuurd, of haar eigenlijk onder valse voorwendselen erheen gelokt. Lida wist wel dat als ze op haar ouderlijke hoeve was gebleven, dat ze dan een schande was geweest voor heel haar familie, maar ze had immers willen huwen met Harko, en Harko had dat ook gewild. Hadden haar ouders een paar weken later ontdekt dat ze zwanger was, dan was ze al gehuwd geweest en dan was er niets aan de hand geweest. Dan was hoogstens de bevalling wat vroeg geweest, en hoewel de mensen daar alsnog over hadden kunnen praten, zou dat snel verstomd zijn. Er waren wel meer kinderen die vroeg geboren werden, maar zolang het binnen het huwelijk was, was er niets aan de hand.

Maar zo was het niet gelopen. Lida was in villa Lankenhorst terechtgekomen. Het werd geleid door mevrouw Lankenhorst die bijgestaan werd door een aantal dienstbodes. En de dienstbodes kenden iedereen. En Lida kende alle dienstbodes. En om te voorkomen dat de dienstbodes haar nu zouden herkennen, wilde Lida zich omdraaien, maar juist op dat moment zag ze dat de dienstbodes haar herkend hadden. Ze stootten elkaar aan met hun ellebogen. Lida draaide snel haar gezicht weg en liep naar achteren. Via de trap ging ze naar boven. Eenmaal daar, draaide ze zich om. Iemand die buiten stond, kon de trap wel zien, maar niet de gang omdat de etalage daar te laag voor lag, maar Lida kon wel de benen zien van de vrouwen. En ze gingen niet weg. Ze bleven daar maar staan.

Lida voelde hoe spanning zich in haar maag opbouwde. Ze wilde dat ze weggingen! Ze wilde niets meer te maken hebben met villa Lankenhorst. Ze was ontsnapt omdat ze haar Menne hadden willen afpakken. Ze hadden haar lieve zoon aan andere mensen willen geven! Ze rilde bij het idee. Eindelijk verdwenen de benen voor het raam. Lida zuchtte van opluchting en ging naar het paalkamertje. Ze deed de deur open en leunde tegen de deurstijl aan omdat haar benen opeens slap waren

geworden. Het idee Menne te moeten verliezen, greep haar zo aan dat ze wankelde.

Jan had niets in de gaten. Die zat op zijn knieën voor Menne op de grond en hield Menne vast onder zijn armpjes terwijl Menne rechtop stond. Menne deed aarzelend een stap met zijn ene been, en toen met zijn andere been.

“Goed zo!” zei Jan. “Wat kan die Menne dat goed!”

Menne kraaide en sloeg Jan in zijn gezicht.

“Niet slaan, hoor, daar kan ik niet tegen.”

“Abababa,” zei Menne.

“Ja, heel goed, hoor. Nog even en je kletst ons de oren van de kop!”

Lida glimlachte. Ze ging aan tafel zitten. Het slappe gevoel in haar benen verdween.

Jan hoorde haar en keek om. “Zie je hoe goed hij al kan zitten?”

Ze knikte.

“Nog even en hij kruipt de hele winkel door!”

“Dan mogen we wel oppassen dat hij niet bij de snoepotten kan.”

“Maar af en toe een snoepje kan geen kwaad.” Jan keek weer naar Menne. “Is het niet? Af en toe een snoepje vind je best lekker.”

De winkelbel klonk. Er was iemand de winkel binnengekomen.

“Wil jij gaan?” vroeg Jan.

Lida stond op, maar had opeens weer knikkende knieën. Zouden dat de dienstbodes zijn?

Ze liep de trap af en zag dat het niet de dienstbodes waren, maar dat het een klant was. Ze zuchtte van opluchting.